

SOCIALE STUDENTENMOBILITEIT: MOBILITEITSFONDS

De laatste jaren werden heel wat maatregelen genomen die de internationale studentenmobiliteit moeten verhogen. Toch blijft het aantal studenten dat internationaal mobiel is vrij beperkt. Daarvoor zijn diverse redenen. Zo bestaan er nog heel wat drempels die een vlotte mobiliteit voor iedereen in de weg staan. Bovendien blijkt de bestaande mobiliteit weinig evenwichtig te zijn. In deze tekst spits VVS zich toe op de financiële drempels die studenten tegenhouden van een verrijkende ervaring in het buitenland en werken we het voorstel van een mobiliteitsfonds uit, dat evenwichtige mobiliteit voor iedereen moet mogelijk maken.

1. STUFI & MOBILITEIT VANDAAG

1.1. SOORTEN MOBILITEIT

Horizontale mobiliteit: de student is ingeschreven aan een instelling in eigen land en volgt tijdelijk les in een instelling in het buitenland. Het gaat hier om mobiliteit in het kader van uitwisselingsprogramma's zoals Erasmus.

Verticale mobiliteit: de student is ingeschreven aan een instelling in het buitenland met het oog op het behalen van een diploma aan die instelling. Free movers: de student studeert in het buitenland los van bestaande mobiliteitsprogramma's.

Aangezien onderwijs in België een gemeenschapsbevoegdheid is, wordt studeren aan een instelling van een andere gemeenschap (Franse of Duitse) ook aanzien als een vorm van mobiliteit.

1.2. STUDIEFINANCIERING & MOBILITEIT

Meeneembaarheid van beurzen: Studenten die in het buitenland gaan studeren, krijgen een studiebeurs in eigen land als ze aan de voorwaarden voor studiefinanciering voldoen.

In Vlaanderen zijn de beurzen steeds meeneembaar bij horizontale mobiliteit. Bij verticale mobiliteit gelden extra voorwaarden (bovenop de financiële, pedagogische en nationaliteitsvoorwaarden):

- de instelling of de opleiding moet erkend zijn door de plaatselijke, voor onderwijs bevoegde overheid;
- de opleiding moet leiden tot een door die overheid erkend diploma.

Er is nog een bijkomende voorwaarde voor meeneembaarheid bij verticale mobiliteit naar land buiten de EHOR (Europese Hoger onderwijsruimte): in Vlaanderen mag er geen gelijkaardige opleiding bestaan. Mobiliteit moet echter niet stoppen aan de grenzen van de EHOR en VVS verzet zich dus nog steeds tegen deze voorwaarde.

In het kader van Bologna werd gekozen voor het thuislandprincipe. Dit wil zeggen dat studenten hun beurs uit eigen land kunnen meenemen naar het buitenland. De meeneembaarheid van beurzen werd door de Bolognalanden afgesproken in Berlijn (2003). Bij het uitkeren van beurzen bij internationale mobiliteit moet men echter met factoren rekening houden die veel minder spelen op nationaal niveau, zoals grote verschillen in huurprijzen, reiskosten, leefkosten, inschrijvingsgelden, etc. Ook de grote verschillen qua studiefinanciering in de Bolognalanden zorgen voor een groot probleem. Hoewel de bolognalanden dus het thuislandprincipe hanteren, evolueren de uitspraken van het Europees Hof van Justitie steeds verder in de richting van het gastlandprincipe, waarbij de buitenlandse student gewoon kan terugvallen op het studiebeurzenstelsel van het land waar hij studeert. Ook het gastlandprincipe, waarbij de student een beurs kan aanvragen in het land waar hij wil gaan studeren, heeft zijn nadelen. Om studiebeurstoerisme tegen te gaan werd geopteerd voor het thuislandprincipe.

Mobiliteitsbeurzen: Dit is een beurs die dient om de extra kosten van mobiliteit te helpen dragen. Ze worden toegekend aan mensen die deelnemen aan mobiliteitsprogramma's.

Er bestaan meerdere mobiliteitsprogramma's die mobiliteitsbeurzen voorzien voor studenten die aan bepaalde criteria voldoen. Voor onze studenten uit het Hoger Onderwijs is er de Erasmusbeurs die de mobiliteitskost moet dekken. De beurs bestaat uit een tussenkomst in je installatie in het buitenland en een tussenkomst in je verblijf. Niet alle studenten die in het kader van Erasmus naar het buitenland gaan, krijgen een beurs. De hoogte van de beurs hangt in Vlaanderen af van het gezinsinkomen en de duur van je buitenlands verblijf. De installatietussenkomst hangt ook af van je

bestemming. Hierbij houdt men geen rekening met verschillen in leef- en studiekost, maar enkel naar de mogelijke verschillen in reiskost. De beurzen worden deels door Europa en deels door Vlaanderen gedragen.

2. FINANCIËLE DREMPELS

Studeren is een dure aangelegenheid. Voor wie wil studeren in het buitenland, komen er meestal nog een pak kosten bovenop: reiskosten, taallessen, verblijfskosten,... Uit een recente studie bleek dat het zoeken naar financiering en een betaalbare woning in de top 3 staan van uitdagingen voor het studeren in het buitenland (naast de bureaucratische rompslomp)¹. Voor VVS is internationale mobiliteit voor studenten een recht en mag deze bij gevolg geen bijkomende financiële drempels opwerpen.

Om dit op te vangen werden door Europa 2 maatregelen genomen: de meeneembaarheid van beurzen en studieleningen en de bijkomende beurzen in het kader van mobiliteitsprogramma's. Hoewel deze maatregelen een zeer welkome steun zijn voor studenten die naar het buitenland willen, voldoen ze echter niet om een vrije mobiliteit voor iedereen mogelijk te maken.

De meeneembaarheid wordt niet overal correct geïmplementeerd. Bovendien blijft de meeneembaarheid vaak beperkt tot de studieleningen of worden er extra voorwaarden opgelegd. De uitgekeerde beurzen zijn meestal ontoereikend om de kosten te dekken. De meeneembare studiebeurzen zijn namelijk niet aangepast aan de leefkosten van het gastland. Vaak zijn ze gewoon al onvoldoende om de studiekosten in eigen land te dekken, laat staan dat ze de extra mobiliteitskost kunnen dekken. Studenten hebben ook regelmatig problemen met de ziekteverzekering. Goedkope accommodatie vinden is vaak erg moeilijk. Soms moeten studenten dubbele huur betalen omdat het moeilijk is om de huur in eigen land op te zeggen voor een korte periode, of is er een overlap bij de huurcontracten omdat academiejaren niet gelijk lopen.

Een extra probleem stelt zich voor studenten die reeds in eigen land moeten bijklussen om hun studies te betalen. Voor hen is het vaak geen evidentie om een goedbetaalde studentenjob op te zeggen om een paar maanden in het buitenland te gaan studeren. Bovendien is bijklussen in het buitenland vaak erg moeilijk. Soms moet men een vergunning hebben om te mogen werken. Vaak is taal een belemmering om een studentenjob te vinden.

De leefkosten in Europa verschillen vaak erg. In combinatie met de meeneembare beurzen en de Erasmusbeurzen, zorgt dit voor vreemde situaties. Een Zweedse student zal met zijn beurs makkelijk kunnen overleven in Bulgarije. Een Bulgaarse student zal echter met zijn beurs in Zweden omkomen van de honger als hij geen andere bronnen van inkomsten heeft. Om een vrije mobiliteit mogelijk te maken voor iedereen, is echter de creatie van een Europees mobiliteitsfonds dat rekening houdt met studie- en leefkostverschillen onontbeerlijk. Daarnaast moeten de beurzen worden opgetrokken zodat ze alle kosten kunnen dekken.

3. EVENWICHTIGE MOBILITEIT

De huidige mobiliteitsstromen in en rond Europa zijn niet echt evenwichtig te noemen. Sommige landen zijn erg populair omwille van de taal, het klimaat, de reputatie van het hoger onderwijs, etc. Zij ontvangen dan ook veel internationale studenten. Dit kost hen echter heel wat geld. Anderzijds zijn er heel wat landen die weinig aantrekkingskracht uitoefenen. Zij sturen vaak meer studenten uit dan ze ontvangen. Voor landen die hun hoger onderwijs meer willen internationaliseren is dit echter eveneens een probleem. Zij zien namelijk wel een groep studenten wegtrekken, maar kunnen weinig internationale studenten in hun onderwijs instromen. Hier spelen dezelfde factoren, zoals taal en klimaat mee. Maar ook hoge levenskosten kunnen de aantrekkelijkheid van een land beperken. Mobiliteitsstromen schijnen zich vooral te begeven van Oost naar West, of van het ene Westerse land naar het andere, waarbij sommige landen zeer geëerd zijn.

4. MOBILITEITSFONDS

Het idee van het mobiliteitsfonds gaat al enkele jaren mee, maar er werden nog geen concrete stappen ondernomen ter oprichten van zulk fonds. Zo wordt er wel eens gesproken over het oprichten van een Equilibreringsfonds. Landen die meer studenten uitsturen dan ze ontvangen storten een bepaalde som in dit fonds. Deze gelden worden dan verdeeld over de landen die meer ontvangen dan ze sturen. Deze compensatie gaat echter voor VVS niet ver genoeg. VVS vraagt een fonds dat zowel op microniveau (de studenten) als op macroniveau (de landen) verschillen en onevenwichten compenseert.

Het mobiliteitsfonds dat VVS voorstelt, heeft volgende doelstellingen:

---

¹ The Bologna Process: Student Plans and Perceptions, 2006 Report 1, EFMD research report series

- 1) Het compenseren van studie- en leefkostverschillen zodat studenten vrij hun bestemming kunnen kiezen, zonder zich zorgen te moeten maken of hun beurs wel voldoende hun kosten zou dekken in hun favoriete land van bestemming. Deze compensatie moet dus een vrije keuze voor alle studenten garanderen en mobiliteit mogelijk maken tussen landen met grote verschillen in kosten.
- 2) Het compenseren van kosten die ontstaan uit onevenwichtige mobiliteitsstromen tussen landen die veel studenten ontvangen en landen die veel studenten uitsenden.
- 3) Korting voorzien voor e bijdrage van armere landen in het fonds, zodat ook zij kunnen toetreden tot het fonds en zo de mobiliteit van hun studenten kunnen bevorderen. Zo kunnen de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.
- 4) Het oprichten van een structureel fonds dat landen moet helpen met capaciteitsopbouw en ontwikkelen van hun hoger onderwijs. Dit fonds zou braindrain moeten helpen tegen gaan en zo een evenwichtigere mobiliteit tussen oost en west stimuleren.

4.1. MICRO NIVEAU

4.1.1. vormen van studiefinanciering

Welke vormen van studiefinanciering moeten in rekening worden gebracht voor het mobiliteitsfonds? Vaak worden naast beurzen ook studieleningen en fiscale voordelen aanzien als een vorm van studiefinanciering. Voor studenten blijken ze echter eerder een belemmering dan een hulp. Ze moeten dan ook niet worden meegenomen in het mobiliteitsfonds. Ze kunnen hooguit als bijkomende inkomensbron aanzien worden.

Fiscale voordelen zijn voor VVS geen echte vorm van studiefinanciering. Het financiële voordeel gaat naar de ouders in plaats van naar de student zelf. De laagste inkomensklassen kunnen niet profiteren van deze maatregelen. Bovendien komen de fiscale voordelen pas jaren nadat de kosten gemaakt zijn. Een voordeel dat studenten pas merken als ze reeds lang terug in eigen land zijn, zal de mobiliteit niet verhogen.

Leningen zijn een extra drempel om aan studies te beginnen. Voor jongeren uit minvermogene milieus zijn deze lange termijn investeringen omwille van de onzekere kansen op slagen veel minder evident. Bovendien voeren ze de psychologische druk nog op. Jongeren die na hun studies willen werken in sectoren met lagere lonen (de non-profit, een ngo), doen dat maar beter niet, want de afbetaling van hun lening komt in het gedrang. Ook een studiekeuze voor minder 'rendabele' studierichtingen wordt op die manier afgestraft. Tenslotte passen leningen niet echt in de levenslang leren filosofie. Men verwacht dat de bevolking zich zal blijven bijscholen, maar indien dat betekent dat het leven enkel bestaat uit het maken en afbetalen van schulden zal daarvan niet veel in huis komen. Levenslang leren mag niet levenslang lenen worden!

Leningen zouden wat mobiliteit betreft ook een slechte optie zijn, aangezien het terugvorderen en afbetalen van leningen veel minder evident zal worden in een Europese Hoger Onderwijsruimte en geïnternationaliseerde arbeidsmarkt waarin mensen steeds mobieler worden. Buitenlandse voorbeelden tonen immers aan dat door slechte terugbetalingen en een aanzienlijke administratie, het op de kolen niet waard is.

Aangezien een sluitend beursensysteem onmogelijk is, kunnen leningen als allerlaatste vangnet niet worden uitgesloten. Studenten die om bepaalde redenen geen beurs krijgen of wiens beurs niet toereikend is, moeten kunnen lenen om hen toch de mogelijkheid te geven om naar het buitenland te trekken. De leningen moeten gebeuren aan eerlijke condities, dwz renteloos en met een redelijke terugbetalingstermijn. Bovendien moeten deze studenten een goede begeleiding krijgen. Voor VVS is de enige instantie die onder deze voorwaarden leningen kan uitgeven de dienst Studentenvoorzieningen. Zij kunnen bovendien de studenten helpen zoeken naar andere opties alvorens in allerlaatste instantie over te gaan tot een lening. Leningsystemen opgezet door privé-instanties of financiële instituten zoals de European Investment Bank zijn voor VVS uit den boze en leningen moeten uitzonderlijk blijven.

Studieleningen kunnen hooguit als bijkomstige inkomstenbron worden gezien en kunnen in geen geval worden meegenomen in het mobiliteitsfonds.

4.1.2. kosten

Het mobiliteitsfonds moet de mobiliteitskosten in rekening nemen. Dit is de extra kost die ontstaat als een student in het buitenland gaat studeren. Het gaat hier om het verschil in inschrijvingsgeld, reiskosten, verblijfskosten, taallessen,...

Daarnaast moet het mobiliteitsfonds ook het verschil in leefkosten corrigeren. Deze zijn vaak enorm en ze belemmeren vaak de vrije keuze van studenten. Studenten verkiezen niet enkel massaal Spanje boven Zweden omwille van het weer. Vooral het dure leven in pakweg Scandinavië maakt dat deze landen vaak onderaan het verlanglijstje staan. Momenteel is er echter onvoldoende statistische data beschikbaar om dit probleem adequaat aan te pakken. Het verschil in leefkosten moet meer gespecificeerd worden naar leef- en studeerkosten. Daartoe moet een studentenleefkostindex ontwikkeld worden die verscheidene statistische factoren zoals leefkosten, regionale verschillen en verschillen in aanbod en prijszetting van studentenvoorzieningen in rekening moet brengen. Deze data kunnen dan ook gebruikt worden in het monitoring proces van de sociale dimensie van Bologna. Daarbij moeten ook minimale standaarden worden opgelegd aan instellingen en studentenvoorzieningen om te voorkomen dat de mobiliteitsbeurzen een excuus vormen om geen gastvrij sociaal beleid te voeren ten aanzien van buitenlandse studenten.

Om de omvang van het fonds niet nodeloos te verzwaren, zou het moeten gaan om een compensatiefonds dat de meeneembare beurzen corrigeert naar het gastland. Enkel de verschillen in leef- en studiekosten moeten worden gecompenseerd.

4.1.3.voorwaarden

De meest voorkomende voorwaarden omtrent studiefinanciering zijn financiële en pedagogische voorwaarden. De ideale vorm van studiefinanciering is voor VVS nog steeds de basisbeurs voor alle studenten (en dit voor de initiële bachelor en master). Dit is de meest efficiënte manier om de drempels naar het hoger onderwijs te verlagen. In principe moeten beurzen kostendekkend zijn (studie en levenskost), direct uitbetaald aan de student en universeel (elke student krijgt een beurs). In het kader van internationale mobiliteit is een basisbeurssysteem te verkiezen. Bij steeds grotere mobiliteit neemt immers ook de onafhankelijkheid van de student ten opzichte van de ouders toe. In een internationale context wordt het bovendien steeds moeilijker om de beurs op het inkomen van de ouders te berekenen en biedt een universeel systeem dus uitkomst. Ook de grote verschillen in belastingssystemen in de Bolognalanden, maken een eerlijk systeem van inkomensgerelateerde beurzen moeilijk realiseerbaar.

Dit systeem is echter niet mogelijk zonder een aanzienlijke verhoging van de budgetten. Het krappe budget dat momenteel voor handen is, wordt best zo goed mogelijk ingezet. Op korte termijn moet er dus prioritair werk worden gemaakt van een optimalisering van het huidige inkomensgerelateerde beursensysteem.

Tenslotte pleit VVS voor de afschaffing van zogenaamde prestatiebeurzen (zogenaamde merit-based- beurzen). Terwijl bij ons dit systeem werd afgevoerd in de jaren vijftig, hebben vele Bolognalanden nog steeds beurzen gebaseerd op de studieresultaten waarbij enkel de beste studenten in aanmerking komen voor een beurs. Bij het wegwerken van financiële drempels mogen academische prestaties geen factor zijn. Omdat sociaal sterkere studenten door de verstrengeling van economische en socio-culturele drempels meestal beter scoren, benadeelt dit systeem de groepen die reeds ondervertegenwoordigd zijn in het hoger onderwijs. Het is immers voldoende geweten dat vooral mensen die naar de juiste scholen gaan kans maken op zo'n beurs, hierdoor wordt weer niets gedaan aan de participatie van ondervertegenwoordigde groepen. In geen geval mag de academische graad een voorwaarde zijn voor de vraag of een student in aanmerking komt voor een mobiliteitstoelage uit het fonds. Mobiliteit is een recht voor alle studenten, niet enkel voor de uitblinkers.

Onder geen beding mogen er leeftijdsgrenzen gebruikt worden. In het kader van levenslang leren mag er op internationale studentenmobiliteit geen leeftijd staan.

4.2.MACRO NIVEAU

4.2.1.horizontaal/verticaal

Het mobiliteitsfonds moet alleszins de bestaande programma's van horizontale en verticale mobiliteit omvatten. Maar ook de free movers zouden in aanmerking moeten komen. Zij vallen momenteel buiten de bestaande programma's en moeten dus hun eigen boontjes doppen. Voor hen zou men de financiële hulp uit het mobiliteitsfonds kunnen beperken tot de beginperiode. Na een tijdje zouden zij volledig geïntegreerd moeten zijn in het gastland (ze spreken de taal, kunnen een studentenjob vinden, ...) en is verdere hulp niet meer nodig. Bovendien kampen deze studenten in mindere mate met problemen zoals een dubbel kamerhuur (zowel in het thuis als in het gastland).

4.2.2.ezeltje strekje

Waar moet het geld voor het mobiliteitsfonds vandaan komen? Aangezien Bologna al lang de grenzen van de Europese Unie overschrijdt, moet het mobiliteitsfonds worden opgericht in de schoot van de EHOR (Europese Hoger Onderwijsruimte) en dus alle Bolognalanden omvatten. Zij moeten het fonds van geld voorzien. Landen die meer studenten uitsturen dan ontvangen, moeten geld aan het fonds over maken. Landen die meer studenten ontvangen dan uitsturen kunnen geld ontvangen van het fonds. Op deze manier kunnen onevenwichtige mobiliteitsstromen gecompenseerd worden. Arme landen moeten een korting krijgen, opdat zij ook zouden kunnen deelnemen.

4.2.3.braindrain

Een blijvend aandachtspunt bij mobiliteit is het probleem van braindrain, dat een gevolg is van een onevenwichtige mobiliteit. Dit probleem kan moeilijk op microlevel worden aangepakt, aangezien de oorzaken van onevenwichtige mobiliteitsstromen zich eerder op macroniveau bevinden. De braindrain van arme naar rijke landen zou gecounterd kunnen worden door de oprichting van een structureel fonds dat capaciteitsopbouw en het ontwikkelen van een goed hoger onderwijs in de thuislanden stimuleert.

5.STUDENTENVOORZIENINGEN

Studentenvoorzieningen dienen toegankelijk te zijn voor alle studenten ongeacht hun land van herkomst. Zowel de universele als de selectieve voorzieningen moeten beschikbaar zijn voor alle studenten. Het is de verantwoordelijkheid van de overheid om ervoor te zorgen dat de buitenlandse student in optimale omstandigheden kan studeren. Onder

noodzakelijke voorwaarden voor studenten verstaan wij onder andere huisvesting, voeding, medische zorg, mobiliteit, psychosociale dienstverlening, sociale dienst, jobbemiddeling, sport en cultuur. Buitenlandse studenten vergen bovendien ook vaak extra inspanningen en speciale dienstverlening, denk maar aan specifieke huisvestingsnoden of mogelijke problemen als ze als jobstudent willen werken (arbeidsvergunningen etc). Er moet extra aandacht gaan naar de opvang van free movers, aangezien zij niet kunnen rekenen op faciliteiten die verbonden zijn aan mobiliteitsprogramma's.

Ook op het gebied van ondersteuningsdiensten moet er een zekere afstemming komen, beginnende met de verzameling van gegevens (zie stocktaking) en het uitwisselen van good practices. In geen geval mag het mobiliteitsfonds de instellingen en studentenvoorzieningen deresponsabiliseren ten aanzien van de buitenlandse studenten. Wanneer een land de minimale standaarden niet haalt op het gebied van sociale ondersteuning, dan zou het gestraft kunnen worden tot een bijkomend spijzen van het mobiliteitsfonds.

Het is ook belangrijk dat de Europese koepelorganisatie van de studentenvoorzieningen (ECSTA) deel zal uitmaken van het Bologna proces als te raadplegen organisatie. Een van de problemen die studenten bijvoorbeeld ervaren bij het mobiel zijn is het gebrek aan adequate huisvesting voor studenten in het buitenland. Rekening houden met deze barrières bij het nemen van beslissingen inzake Europese hervormingen is dan ook essentieel.

6. MEER GELD VOOR MOBILITEITSBEURZEN

Het verhogen van de mobiliteit van studenten is een basisdoelstelling van Bologna. Het volstaat niet dat de Europese leiders deze wens uitspreken, ze moeten er ook de nodige financiële middelen voor vrijmaken. Om mobiliteit voor alle Europese studenten mogelijk te maken, zijn meer en hogere beurzen noodzakelijk.

In 2006 keurde het Europese Parlement een nieuw Lifelong Learning Programme goed, dat alle huidige mobiliteitsprogramma's (Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig) groepeerde. Voor het hele programma werd 7 miljard euro uitgetrokken. De Commissie Cultuur van het Europese parlement had nochtans eerder het dubbele gevraagd. Die zou nodig zijn om de mobiliteit te verhogen zoals was vooropgesteld. De Europese Raad, die de Europese begroting moest rond krijgen, stelde echter voor om het budget te verminderen. Daar was het parlement het echter niet mee eens. Uiteindelijk werd met 7 miljard een compromis gevonden.

Het rapport over levenslang leren van parlamentslid Doris Pack toonde echter aan dat zonder meer en hogere beurzen de doelstellingen niet gehaald zullen worden. Zij stelde vast dat de Erasmusbeurzen sinds 1993 niet meer zijn aangepast. Er werd daarom door de Commissie Cultuur voorgesteld om de beurzen te verdubbelen.

Het is aanstootgevend dat de Europese leiders eerst uitpakken met ambitieuze plannen om meer jongeren de kans te geven op een buitenlandse ervaring, om daarna droogweg het budget te willen verminderen. Om iedereen het recht op mobiliteit te garanderen moeten er meer en hogere beurzen komen. Daarbij is een indexaanpassing het minimum. Aangezien de beurzen echter nog nooit kostendekkend zijn geweest, zal enkel een aanpassing aan de levensduurte niet volstaan om de financiële drempels te bekampen. Grote woorden volstaan niet, mobiliteit moet ook werkelijk een budgettaire prioriteit zijn.

7. INFORMATIE: MEER EN BETER

Een goed studiefinancieringssysteem kan natuurlijk pas goed werken indien studenten er van op de hoogte zijn. Bij studenten leeft, niet onterecht, de perceptie dat studeren in het buitenland handen vol geld kost. Veel studenten zijn niet op de hoogte van de mogelijkheid om een Erasmusbeurs te krijgen. Volgens een recente studie zou zelfs de helft van de studenten niet weten dat Erasmusbeurzen bestaan².

Meer informatiecampagnes zijn dus noodzakelijk. We denken hierbij aan infoavonden, brochures, etc. Er zou ook een centraal informatiepunt moeten komen waar studenten die in het buitenland willen studeren gedetailleerde informatie kunnen vinden. Dit zou ook draaiboeken moeten bevatten met tips over het zoeken naar een goedkope woning, een studentenjob, etc. Initiatieven zoals Kamiel.info zijn een goede start, maar moeten verder worden uitgewerkt. Voor specifieke groepen zoals studenten met functiebeperkingen zijn er bijkomende initiatieven nodig.

8. CONCLUSIE

Hoewel mobiliteit een prioriteit is in het Bolognaproces, blijken er nog heel wat financiële drempels te zijn die een vrije mobiliteit voor iedereen in de weg staan. Er moeten dan ook maatregelen worden genomen om dit te verhelpen. Zo moeten er meer en hogere beurzen komen. Europa moet hier meer middelen voor uittrekken. Studieleningen zijn geen geschikte vorm van studiefinanciering om mobiliteit te promoten. Ze kunnen enkel een laatste redmiddel zijn. De

² The Bologna Process: Student Plans and Perceptions, 2006 Report 1, EFMD research report series

beurzen moeten gecorrigeerd worden naar de studie- en leefkosten van het gastland, zodat de beurs tegemoet komt aan de noden van een student. Onze voorkeur gaat uit naar een basisbeurs, maar zo lang er niet voldoende middelen zijn, kiezen we voor een inkomensgerelateerde beurs.

Deze problemen moeten opgelost worden via de creatie van een Europees mobiliteitsfonds in de schoot van de Europese Hoger Onderwijsruimte. Dit fonds moet een evenwichtige studentenmobiliteit, voor alle studenten, mogelijk maken. Alle Bolognalanden spijzen het fonds. Landen die meer studenten uitsuren moeten meer bijdragen aan het fonds, landen die meer studenten ontvangen kunnen een bijdrage ontvangen uit het fonds. Armere landen kunnen een korting krijgen. Om het braindrain probleem van Oost naar West tegen te gaan moet er via het fonds aan capaciteitsopbouw worden gedaan. Naast de horizontale mobiliteit moet er ook voor verticale mobiliteit een tussenkomst komen. De toegang tot studentenvoorzieningen moet openstaan voor alle studenten. Zo kunnen zij een aanvulling zijn op de beurzen.

Om te garanderen dat deze maatregelen ook effectief een impact zullen hebben moeten de studenten hierover geïnformeerd worden en moet er meer publiek geld worden vrijgemaakt voor mobiliteitsbeurzen.